

Marcus Lindholm
Ålands landskapsregering
Kulturbyrån

Besiktningrapport gällande skadad krängkista på Skarpnåtö, Hammarland, Åland.

Bakgrund

Nordic Maritime Group (NMG) utförde den 23 augusti en undervattensbesiktning av en krängkista (Ha 19.1) belägen på den nordöstra sidan av Skarpnåtö, Hammarland på norra Åland. Besiktningen utfördes på uppdrag av Ålands landskapsregering, Kulturbyrån och föranleddes av att delar av lämningen på land skadats i samband med ett vägbygge år 2016.



Figur 1. Topografisk karta som visar krängningskistans läge på nordöstra Skarpnåtö. Karta: ESRI, bearbetad av Jens Lindström/NMG

Genomförande

Besiktningen utfördes genom dykning från båt som ankrades upp utanför krängningskistan varefter lämningen okulärbesiktades, mättes upp och fotodokumenterades. De bevarade delarna av krängningskistan mättes upp med måttband och ligger till grund för en enklare skiss av lämningen (figur 3).

De yttre hörnen på krängningskistan markerades med bojar som sedan flygfotograferades med drönare (figur 2). Bojarna positionerades genom att drönarfotografier rektifierades mot en grundkarta. Koordinaterna som visas i figur 2 anges i koordinatsystem ETRS89/TM35FIN.

Vid besiktningen rådde blåsig väder med övergående regnskurar. Sikten i vattnet var cirka 0,5 meter med en norrgående ström vilket gjorde att det var mycket partiklar i rörelse i vattnet vilket inte medgav fotografering för upprättande av en fotogrammatisk 3D-modell av lämningen.

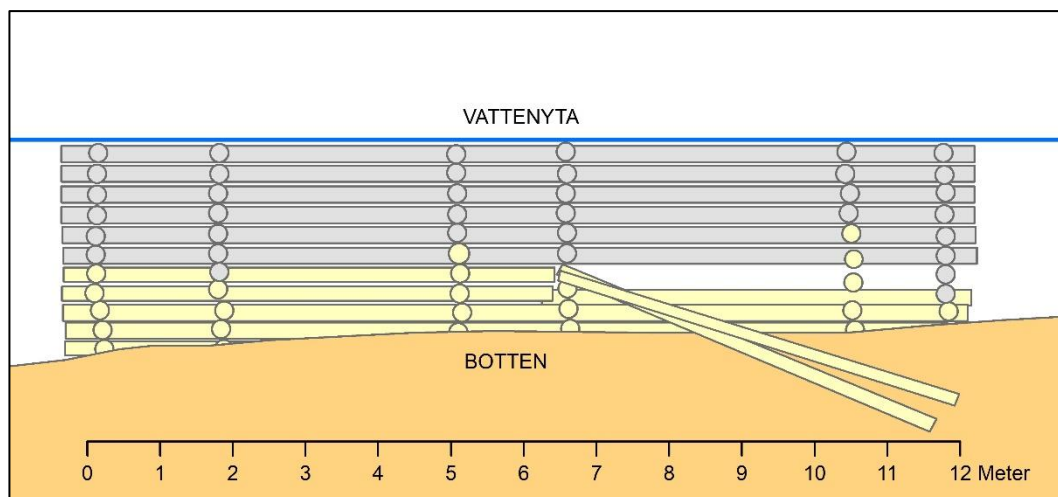


Figur 2. Rektifierade drönarfoton med krängkistans timmerkonstruktion utritad. De flesta av de kortare timren är inte synliga in mot land då de täcks med sten. Karta: Jens Lindström/NMG

Resultat

Vid besiktningen kunde det konstateras att de delar av lämningen som ligger ute i vattnet inte märkbart tagit skada av schaktningarna vid vägbygget. Möjligen har enstaka stenar fallit ut i vattnet på lämningen närmast land men det var besiktningstillfället inte möjligt att se skillnad på nya och gamla stenar. På grunt vatten nära land syntes en del konstruktionstimmer som föreföll ligga *in situ*.

Konstruktionen består av liggande furutimmer som skapar fem ”rum” vilka är fyllda med stenar. Den del av anläggningen som uppmättes under vattnet mäter cirka 12,5 x 4 meter och dimensionerna på de uppmätta timren varierar mellan 20 och 25 centimeter. Avståndet från krängkistans östra långsida in till land uppmättes till cirka 4 meter men anläggningen har troligtvis varit 5–6 meter bred då den fortsätter på land in under fyllnadsmassorna som lades ut i samband med vägbygget. Vattendjupet i den yttre delen av krängkistan varierar mellan 2,5 och 2,8 meter och öster om den östra begränsningen sluttar botten brant ned mot 4 meters djup. På botten utanför anläggningen ligger flera lösa timmer och större stenar som med största sannolikhet kommer från stenkistans övre delar som delvis rasat ut på botten. Några av de nedre ändtimren, som sticker ut förbi anläggningens östra långsida, har ett gaffelformat utseende vilket sannolikt beror på att timmerändarna har haft ett genomgående hål för så kallade svärd (i botten vertikalt nedslagna pålar) som förankrat kistans långsida i botten. Hålen genom timmerändarna har av naturliga skäl orsakat en försvagning som med tiden inneburit att ändarna har brutits av (se figur 4 & 5). I skissen nedan, som bör ses som en principskiss och inte en exakt avbildning, presenteras anläggningens nuvarande utseende (gula timmer) samt ett förslag på hur anläggningen kan ha sett ut då den var i gott skick (gråa timmer).



Figur 3. Skiss som visar krängningskistan från öster baserad på de uppmätningar som gjordes vid besiktningstillfället. De gula timren representerar de bevarade delarna av konstruktionen och de gråa är ett rekonstruktionsförslag av hur krängningskistan ursprungligen kan ha sett ut. Ritning: Jens Lindström/NMG

Timren uppvisar tydliga spår av erosion vilket är ett tecken på att de kan vara flera hundra år gamla. Förfallet av krängkistan som noterades tyder dock på en naturlig nedbrytning som kan skyllas på vinterisar, vattenströmmar och vågrörelser. NMG gör bedömningen att de djupare liggande delarna av krängkistan, som inte påverkas av vinterisarnas erosionsverkan etcetera, ligger väl skyddade och kommer att kunna bevaras i många år till.



Figur 4. Bilden visar det nordöstra yttre hörnet av krängkistan. Notera de eroderade timmerändarna. Foto: Jens Lindström/NMG.



Figur 5. Här syns en av de "gaffelformade" timmerändarna som sticker ut ca 50 centimeter utanför krängkistans yttre långsida. Foto: Jens Lindström/NMG.

Referenser

Ålands Museum, Mariehamn

Lindholm, Marcus 2016. Besiktning av misstänkt skadegörelse på fornlämning M2 Ha 419.1/Ha 19.1 i Hammarland Skarpnåtö. Kulturbyrån, Enheten för kulturarvsförvaltning

Lindholm, Marcus 2019. Besiktning av misstänkt skadegörelse inför rättegång. Gällande fornlämning M2 Ha 419.1/Ha 19.1, i Hammarland Skarpnåtö. Kulturbyrån, Enheten för kulturarvsförvaltning.

Administrativa uppgifter

Ärende:	Besiktning skadegörelse av krängkista
Kommun:	Hammarland
By:	Skarpnåtö
Typ av undersökning:	Dykbesiktning av krängkista
Tidpunkt för besiktningar:	23 augusti 2021
Personal i fält:	Jens Lindström, Emmy Kauppinen, Jörgen Eriksson
Undersökare:	Nordic Maritime Group AB, Lingonvägen 2, 266 52 Vejbystrand
NMG beteckning:	S-79.2021
Projektledare:	Jens Lindström, e-post: jens@nordicmaritime.se , tfn 0760-493257
Ansvarig chef:	Jens Lindström